

İŞİTME EĞİTİMİ

Dr. İsmail ÖZÇELİK *

I. İşitme Eğitimi Nedir? :

İşitme eğitimini en genel anlamda şu şekiide tanımlayabiliriz : İşitme eğitimi, normal bir çocuğun duyması için gereken koşulların ve olanakların, kelime aktarımının, konuşması için gereken her şeyin işitme özürlü çocuğa da sağlanmasıdır (Whetnal and Fry, 1971). Dar anlamıyla işitme eğitimi, işitmesi hasarlı bireye, artık duymasını en iyi şekilde kullanmasını sağlamaya yönelik bir süreçtir (Oyer, 1966). Goldstein, işitme eğitiminin, işitme mekanizmasının ve ona bağlı organların sesle ya da ses yükseltici araçlarla uyarılmasını, eğitilmesini içerdiğini söylemektedir. Bu durum ise, şiddet, ritm, aksan, hacim, seslerin analizi, seslerin sentezi, dokunsal duyumları içermektedir. Hudgins, işitme eğitimi sonundaki olasılıkları şu şekilde sıralamaktadır :

1. İşitsel konuşma algısındaki artış,
2. Daha doğal ses ve ritmik konuşma,
3. Daha esnek bir dil gelişimi,
4. İletişim becerilerinin artımı ile okul başarısındaki artış.

Bunların sonucunda şöyle bir tanıma gidebiliriz : İşitme eğitimi, özel bir eğitim olup, işitme özürlülere daha iyi bir konuşma duyarlığı üretimi sağlayarak dil gelişimini gerçekleştirmektedir (Whetnal and Fry, 1971). Kelly, hazırladığı çalışma plânında; dinleme, seslerin ayırımına ve işitsel hafızanın gelişimine önem vermektedir. Carhart, işitme eğitiminin aşamalarını tartışırken, işitme eği-

---

(*) Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü.

timinin, işitme özürlülerin akustik ipuçlarından yararlanabilir hale gelmesini belirttiğini söylemektedir.

İşitme eğitimi iki etmene bağlıdır. Bunlar : 1. Normal işitemeyen çocuk doğuştan kapsamlı bir işitmeyle dünyaya gelmemekte, bu işlem öğrenme sürecine dayalıdır. 2. Sağır diye nitelenen çocukların bir çoğunun işitme kalıtısı bulunmaktadır. İşte işitme eğitiminin dayanağı bu işitme artığının kullanılmasından kaynaklanmaktadır. İşitme eğitimi olmadan işitme artığı tek başına bir anlam ifade etmemektedir.

İşitme eğitimi yönteminin esası, işitme özürlü çocuğa normal çocuğun işitme ve konuşma için sahip olduğu koşullara yakınına gerçekleştirme esasına dayanmaktadır. İşitme eğitimi bu koşulların gerçekleştirilmesini amaçlamaktadır. Normal bir çocuk okula gitmeden önce hazıroluş durumuna girmektedir. Kelime hazinesini geliştirmekte, daha sonra ise cümle kurmaya gidebilmektedir. Olarak sağlanacak olursa, sağırda aynı sonuca ulaşabilirler.

Modern işitme araçlarının gelişimi, işitme özürlülerin işitme eğitimini kolaylaştırmıştır. Eskiden işitme özürünün hasara uğramış olması kullanılmamasına yol açmakta iken bu gün yardımcı işitme araçları yardımıyla konuşma ve işitme eğitimi sağlanabilmektedir.

Bütün çalışmalar anne ve babanın yardımı olmadan sonuçsuz kalmaktadır. Ebeveynler normal çocuğun doğuştan konuşmayı öğrenmediğini bunun zamanla olduğunu, aynı şeyin işitme özürlü çocukları içinde geçerli olacağını unutmamalıdır. Bireysel eğitimin geniş ölçüde gerektiği işitme eğitimi konusunda, aileye rehberliğin önemi büyüktür.

Çocuklar için en iyi dinleme temrinleri ve gereken çevre koşulları aile ortamında sağlanabilmektedir. Ailedeki tüm bireylerin önemi olmasına karşın, çocukla en çok vakti geçirdiği için anne en yakın kişi durumundadır. Amerika'da, işitme kliniklerinde yer alan, otologist, audiologist, işitme terapisti anneye rehberlik yapmaktadırlar. İşitme merkezlerinden uzak bulunduğu durumda ise, «Hostel for Deaf Babies and Their Mothers» dan yararlanılabilmektedir.

Spontan olarak konuşma öğrenen sağırda üzerinde yardımcı işitme aracından çok annenin önemi bulunmaktadır. Araç, çocuğu

daha çok işitme ortamına bağlamakta, ancak annenin sesi yanısıra yüz hareketlerinden de yararlanılabilmektedir. Uyurken bile çocuğun işitme aracı açık tutulmalıdır. Babıldama işleminde bu tür davranmak, ses öğrenimini kolaylaştırmaktadır. Çocuk emeklemeye başladığında da işitme aracı anne sesine güdüleme yaratarak hareket olanağı sağlayabilmektedir.

Aile bireylerinin karşılaştıkları güçlüklerden birisi de kendilerini işitme eğitimi konusunda yetersiz saymalarıdır. Ebeveynler işitme eğitiminin bir eğitim hizmeti olduğunu ve o şekilde verilmesi gerektiğini sanmaktadırlar (Whetnal and Fry, 1971). Ebeveynler işitme özürlü çocuklarının konuşma zamanını yaşları ile değil, işitme eğitimine başladıklarından itibaren geçen süre ile saptamalıdır.

II. Tarihçesi :

Goldstein birinci yüzyıla kadar eski bir zamanda Archigenes'ini, ağır işitenler için işitme honisini kullandığını belirtmektedir. Beş yüz yıl kadar sonra Alexandr Tralles değişik cins seslerin ve bağırmanın işitme özürlülerin işitme işlevini uyardığını söylemektedir. Ortalama bin yıl kadar sonra aynı fikir, Guido Guidi tarafından yinelenmiştir.

18. yy da kamu oyu işitme özürlülerin eğitimine inanınca, konuşma eğitimine önem verilmiştir. Bu yüzden de dudaktan anlama ve işitme eğitimi önem kazanmıştır. 1971 yılında Ernaud Paris Bilim Akademisinde, işitme kalıntısı olan işitme özürlü çocukların, eğitim sonucunda kelime ve seslerin işitsel ayırımını yapabilecekleri kanıtlanmıştır. Pereiere ise bu konuda işitme kalıntısı olan sağırın, yaklaşık olarak hepsinin konuşmayı işitip anlayabilecek şekilde yetiştirilmelerinin gerekli olduğunu kabul etmiştir.

1802'de Itard, ağır işitenier için işitme eğitiminin gerçekten önemli olduğunu kanıtlamıştır. Altı kişilik sağır diye nitelenen bir grupta çalışarak, artık işitmeleri güdülemek için zil sesini kullanmıştır. Bireylerin sesi farkettileri andan itibaren sesi azaltmıştır. Zil kullanımından, müzik seslerine; trampet, flüt sesine geçmiştir. Bir yıl süren çalışma sonucunda iki olut sesleri duyup anlayabilmiştir. Itard'ın bu konuda en önemli yanı belkide ses üretim kaynaklarını eğitimde kullanmasıdır. Blanchet ve Delau, Itard'ın yön-

temlerini Fransa'da kullanmışlardır. Beck, Jager ve Wolf ise yaklaşımını Almanya'da sürdürmüşlerdir.

Otuz yıl sonra İngiltere'de, Toynbee, Itard'ın yaklaşımı hakkında; eğer söylenen işitme artışının sağırlardaki oranı doğru ise bu gün için okullarda yer alanların gerçekte % 50'si sağır olabilir demiştir. Viyana'da, Urbantschitsch sağır diye nitelenen bireylerde işitme eğitimi yapmıştır. 1893 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında 18 çocuk kullanmıştır. Bu çocukların eğitimden önce sesleri ayıramadıklarını, eğitimden sonra ise dil birimlerini (cümlede yer alan ünlüleri) ayırabildiklerini belirtmektedir. Goldstein, Urbantschitsch'nin yöntemini St. 'oseph sağırlar okulunda uygulamıştır.

Goldstein işitme özürlülerde, akustik yöntemi 1914'de St. Lois de kurmuştur. Bu yolla da işitme eğitiminin öncülüğünü yaptığı söylenebilir. İşitme özürlülerin eğitiminde işitme artışının kullanımını, diğer kurumlara da sıçramıştır. A. G. Bell, John Clarke, Thomas Gallaudet bu fikrin yayılmasında etkin olmuşlardır. Bell konu ile ilgili olarak, ilk grup işitmesini telefon düzeni şeklinde düşünerek, öğrencilerin ve öğretmenin önünde birer telefon olmasını önermiştir.

II. Dünya Savaşını takiben, aural rehabilitasyonla ilgili profesyonel eğitimciler devreye girmiştir. Deshon, Borde ve Hoff'da ABD ordusu için genel hastahanelerin kurulması yoluna gidilmiştir. Yine Philedelphia'daki eyalet hastahanesinde Audoloji kliniği kurulmuştur. Andarman işitme rehabilitasyon merkezlerinde 15000 saşazedenin rehabilite edildiğini söylemektedir. Bu gün için ABD'de 56000 kazazedeye ilgili kurumlar bulunmaktadır. II. Dünya Savaşı bitiminde ordu hastahaneleri kapatılmıştır. Down yaptığı araştırmada bu gün için ABD'de 166 işitme servisinin olduğunu belirtmektedir.

III. İşitme Eğitiminde Kullanılan Yardımcı İşitme Araçları :

Tanımlamak gerekirse işitme aracı sesi yükselten araçtır diyebiliriz. Goldstein ilk elektrikli işitme aracının Viena'da Alt tarafından 1900'de kullanıldığını belirtmektedir. Mikrofon ya da alıcı tipli araçlar, telefonda esinlenerek ortaya çıkmıştır. 1930'iar da takılabilen araçlar geliştirilmiştir. Transistörlerin kullanımı ile araçların kılınlnlığı ve kullanımı artmıştır. Aletin edimi bir bireyin, işitmesini normale yakınlaştırmasıyla ifade edilmektedir.

İşitme Aracının Karakteristikleri :

a. **Amplifikasyon (Yükseltgenliği) :** Aracın içindeki düzen yardımı ile sesin artımı yükseltgenliğini belirtmektedir. Düşük sesleri yükseltebilen araçların bu özelliklerine, aracın duyuruğu denilmektedir.

b. **Çıktı :** Araç için seslerin maximum (en üst) şiddeti, çıktıdır. Eğer çıktı çok yüksek olursa sancı yapabilir. 65 dB'lik çıktı idealdir. 110 ve 135 dB'de sesin anlaşılması güçleşmektedir.

İşitme aracının karakteristiği gerekli testlerin uygulanması ile ortaya çıkmaktadır. İşitme aracının amplifikasyonu 40 - 80 dB arası olmalıdır. Çıktının sınırlandırılması değişik türde olmaktadır. Bunlar iki ana grupta toplayabiliriz :

a. **Zayıf Kıırma (peak clipping) :** Çok yüksek olan ses dalgalarının kırılmasıdır.

b. **Otomatik hacim (volume) kontrol :** Yüksek seslerin otomatik olarak aza indirimidir.

İşitme Araçları Konusundaki Yanılgılar :

1. Akustik travma yolu ile işitmeye zarar verme korkusu.

Çocuğun çevresindekiler işitme aracının çocuğa zarar verebileceğini bu yüzden az açılmasını veya takılmamasını önermektedirler. Bunun sonucu ise olumsuz olmaktadır. Akustik bir travmanın olabilmesi için konuşma seslerinin 100 dB'de alınması gereklidir. Oysa bu güçte bir aygıt kullanılmamaktadır. Bundan başka konuşma sesleri sürekli aynı şiddette olmamaktadır. Bu yüzden sürekli bir travmadan söz edilemez. Araç kullanmayan çocukların işitmelerinde gerilik belirlemektedir. Bu konu ile ilgili olarak Holmgren (1940) hiç bir işitme aracının işitmeye zarar vermediğini, buna karşın işitmeye ve seslerin öykünmesine yardımcı olduğunu ileri sürmektedir. Berry (1939) işitme aracının kullanılmasının akustik anlığı azaltmayıp, artırdığını belirtmektedir.

2. Eğer araç doğru çalışıyorsa gelişme olmuyorsa, hata çocukta ve annededir.

Oysa ilk önce araca bakılmalıdır. Aracın doğru seçilip seçilmediğine, AVC özelliğinin gerekip gerekmediğine ve amfilemesinin uygunluğuna bakılmalıdır.

3. Aygıt, çocuk 36 haftalık olmadan veya iki yaşına girmeden kullanılamaz.

Bu önerme de geçersiz olmaktadır. Çocukların dinleme yaşını geçirdikten sonra aracın kullanımını gereken yararı vermemektedir.

4. Araç çocuğun dudaktan anlamasını engeller.

Bu cümle de tamamiyle geçersizdir. Bunun tersine yardımcı işitme aracının dudaktan anlama etkinliklerine yardımcı olduğu bir gerçektir.

5. Sağır olarak doğan çocuğun, konuşma kazanımında işitmesinin kullanımını önemsizdir. Zaten araç takılsa da çocuk anlamaz.

Bu önermede tamamiyle geçersizdir. Tüm işitme özürlülerin dereceleri değişse de işitme kalıntıları bulunmaktadır. Daha önceki bölümlerde de değinildiği gibi sağırlar içinde de işitme artığından eğitim öğretimde yararlanılabilenler bulunmaktadır.

İşitme özürünün tanılandığı andan itibaren, özürlü çocuğada yaşamın ilk yıllarından itibaren psikolojik ve fizyolojik olarak ses ayırımı için normallere sağlanan olanaklar verilmelidir. İşitme özürlü bebeklerle normal bebekler seslerle karşılaşmaktadırlar; aradaki fark birinin çok rahat duyduğunu ötekini rahatça duyamayışıdır. Bunun sonucunda birisi sesleri ve anlamlarını spontane olarak öğrenip konuşmaya başlarken diğeri yardıma gereksinim duymaktadır. İşte işitme araçlarının işlevi bu gerilik içindir. Modern işitme araçlarının kullanımı ile sağır çocukların da işitmelerinden bir dereceye kadar yararlanılmaktadır. Araç kullanımına özrü belirlendiği an başlanılmalıdır. Beş yaşından sonra aracın kullanılması zorlaşmaktadır, ancak bireye doğru tonda, konuşmada yardımcı olmaktadır. İşitme araçlarının seçimi önemlidir. Aygıt ufak, hafif ve kolay kullanılabilir olmalı tercihan AVC'si bulunmalıdır. Çocuklar tarafından kullanılan araçların iki genel türü bulunmaktadır. Bunlardan birisi; kulak hizasına takılanlar, diğeri ise vücuda takılanlar olmaktadır. Yapılan seçim istenilen amplifikasyona göre olmaktadır. Hangi araç seçilirse seçilsin amaç, binaural işitmeyi yani çift kulak işitmesini sağlamak olmalıdır (Whetnal and Fry, 1971).

a. Kulak hizası araçlar :

Bu tür araçların bir çok yararı bulunmaktadır. Görünümü güzel ve takılması kolay olmaktadır. Güvenilirlik yönleri yüksek olup,

oyun ve spor etkinliklerinde bile kullanılabilir. Kafa hareketlerinde serbesti yaratmaktadır. Carhart (1958) bu tür araçların akustik yararları olduğunu belirtmektedir.

b. Kordonlu vücuda takılan araçlar :

Fazlaca ağır ve taşınması kılgin olmayan bu tür araçlar daha fazla ses yükseltimi için kullanılmaktadır.

c. Diğer cins araçlar :

Eğer birey hem işitme hemde görme özürlü ise gözlük şeklinde araçlar kullanılabilir. Bundan başka taşınmayan ancak yükseltme gücü olan grup işitme araçları da bulunmaktadır.

Her ne çeşit araç kullanılırsa kullanılsın işitme binaural olmalıdır. Binaural işitme; çapraz ve çapraz olmayan fibrelerden oluşan işitme yolunu içermektedir. Her iki kulağın birden kullanımını amaçlanmalıdır. Eğer monoaural yani tek taraflı işitme sağlayıcı yönde iyi işiten kulağa araç, takılırsa, diğer kulakla arasındaki eşitlik bozulacak, zamanla birey araçsız kulağını kullanmaya gidecek ve diğer kulak pasifize olacaktır. Çocuklarda iki kulağını birden kullanmaya istek bulunmaktadır. Her iki kulakta «Y» tipi ya da çift araç kullanılarak etkin kılınabilir. Bu ilk usul yani tek araçla iki kulağın yararlanması ucuz olmakta ancak istenilen yararı verememektedir. Eğer iki kulağın arasında 15 dB'den fazla bir fark varsa çift araç kullanılmalıdır (Whetnall and Fry, 1971). Özürlü ağır işe iki aracın kullanılması yararlıdır. Y tipi bir işitme aracı kullanıldığında konuşma sesinde 5 dB'lik bir kayıp olmaktadır. Eğer kayıp 90 dB ise bu beş dB'in önemi büyük olacaktır. Yapılan araştırmalar çift araç kullanan çocukların tek araç kullananlara kıyasla, daha iyi şekilde konuşmayı anladıklarını ve konuşma sesini çıkardıklarını göstermektedir. Bender ve Wiig (1960) yaptıkları araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Carhart (1958) binaural sistemin yararlarını şu şekilde sıralamaktadır :

1. Gürültüü ortamlarla başa çıkabilme,
2. Zayıf seslere karşı büyük duyarlılık,
3. İşitsel yönelimde gelişim,

İşitme kayıplarına göre aracın durumuna bakacak olursak :

a. **Tüm sağırılık** : Gerekli ihtimam ve kolaylık gösterilerek çocuğa en az iki yıl araç kullandırılmalıdır.

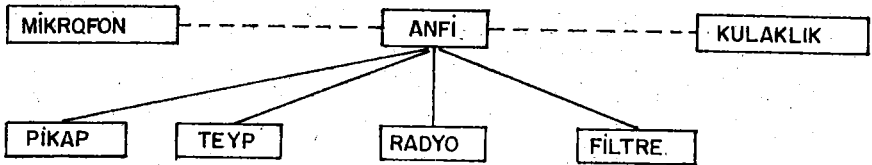
b. **İkinci derece sağırılık (subtotal)** : Bu durumda bulunan çocuklar daha çok işitme eğitimi ve araç kullanmamışlardan çıkmaktadır. Bu durumda da araç kullanılması gereklidir.

c. **Ağır kısmî sağırılık** : Bu durumda işitme kaybı olan çocuk özel durumlar dışında, konuşmayı spontan olarak öğrenemez. İşitme aracı gereklidir.

d. **Orta derecede kısmî sağırılık (moderate)** : Konuşmayı öğrenme ve geliştirmede zorluğu olan çocuklardır. Araç kullanmaları gereklidir.

e. **Hafif derecede kısmî sağırılık (slight)** : Bu çocukların yardımcı işitme aracına gerekleri yoktur. Bütün gereken şey uygun yerleştirmedir. Unilateral sağırılık bu gruba girmektedir.

Aracın gelişimsel durumuna göre bir sınıflamaya gidecek olursak; basit işitme araçları, karışık işitme araçları, portatif işitme araçları, konsol tipi işitme araçları şeklinde bir ayırım söylenebilir (Oyer, 1966).

İşitme Aracı Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar :

1. Birim Olarak Sağlanmasıdaki İşlevi :

Araç kullanımı sırasında çoğu kez klinikte kullanımı yeğlenmekte isede, bazı durumlarda ev ortamında da kullanılmaktadır. Bu gibi durumlarda aracın klinikten alınıp evde kullanılıp kullanılmayacağına bakılmalıdır.

2. Aracın Kullanılacağı Çevre :

Eğer araç sınıfta veya grup olarak kullanılacaksa mikrofon girdileri, fiş vb. olmalıdır. Eğer bireysel çalışma için kullanılacaksa çevre göz önüne alınmalıdır.

3. Verilecek Eğitimin Türü :

Eğer eğitim gruba verilecekse, grup işitme aracı seçilmelidir. Eğitim bireylere yönelik olacaksa bireysel işitme araçlarının kullanımına gidilmelidir. Eğer çeşitli seslerin verilmesi amaçlanıyorsa teyp türünden bir aracın kullanımına gidilmelidir.

4. Aracın Satılabilirliği :

Araçlar arasında çok önemli farklar olmamasına karşın fiyatları farklıdır. Uygun fiyatla işlevsel bir aracın seçimine gidilmelidir.

5. Garanti ve Tamir Kolaylığı :

Seçilen araç garantili olmalı ve bozulduğunda tamir edecek servisi bulunmalıdır.

6. Gereken Esneklik :

Bir aracın esnekliği verilecek eğitimin türüyle ilişkilidir.

7. Aracın Bileşelerinin Karakteristiği :

Yani aracın frekansı, çıktısı, distortion ı (gürültüsü) vb. nin uygunluğu dikkate alınmalıdır.

8. Diğerlerinin Önerileri :

Bireyler her zaman için diğerlerinin söylediği şekilde davranmazlarsada araç seçiminde önerilere dikkat etmek yararlı olabilir.

Aracın Kullanımı :

0-2 yaş : Aracın kullanımı için belli bir zamanın beklenilmesi gerekli olmamaktadır. Ufak bebekler kulaklarına yabancı cisimlerin sokulmasını anlayışla karşılamaktadırlar. Sesi duymaları sonucunda yüz ifadeleri değişmektedir.

2-5 yaş : Bu yaş grubundaki çocukların çoğunluğu aracı kabul etmekte pek azı ise reddedebilmektedir. Annenin üzerinde aracın denenmesi son derece yararlı olmaktadır. Bu yolla çocuk olup biteni anlayabilmekte ve kendisine zarar gelmeyeceğini kavrayabilmektedir. Başlangıçta aracı çalıştırarak çocuğa hoşça gidici sesleri dinletmek yararlı olmaktadır. Bir diğer yol da çocuğun önüne oyuncaklar konularak dikkatinin araçtan uzaklaştırılmasıdır.

Bu işlemler sırasında anne babalara rehberlik yapılarak aracın işlevinin ses yükseltmek olduğu, bunun yanısıra çocuklarına sesleri çıkarmada ve öykünmede nasıl yardım edecekleri açıklanmalıdır. Bu işlemlerden sonra araç evde denenir, sonuç başarılı olursa doğru araç seçilmiş demektir. Konuşmaya başlama sırasında sağır çocukların çoğu 60 dB ve daha fazla yükseltim istemektedirler. Bu yüzden 120 dB yükseltimi olan grup işletme aracı ile çocuk kelimeleri öğrenir. Sonra öğrendiklerini daha düşük frekanslı bireysel işitme araçları yardımı ile tekrarlamaktadır. Bir çocuğun konuşma öğrenimi sırasındaki limit 70-80 dB'dir. Bu yüzden sağır çocukların anneleri çocuklarına yakın ve 75 dB'le konuşma yapmalıdırlar (Whethall and Fry, 1970). İşlemin değerlendirilmesi normal çocuğa göre işitme ve konuşmadaki gelişme ile ölçülmektedir. En iyi sonuçlar bebeğin 3-6 ay arasında aracı takmasıyla alınabilir.

IV. Bazı Araştırma Sonuçları :

Itard, sağırılar üzerinde yaptığı denemede tekrarlanan ses uyarısının tepkide hissedilir artışa yol açtığını ileri sürmektedir. 19. yy da Urbantschitsch ve Bell, işitme eğitimi konusunda sistematik gözlemlerde bulunmuşlardır. Goldstein ise işitme eğitimi konusundaki görüşlerini Acoustic Method adlı eserinde yazmıştır. Ona göre işitme özürülülerin eğitiminde anlksal duruma ve yeteneğe bakılarak başarı beklenilmemelidir. Forrester, işitme eğitimi sonucunda (1 yıllık), öğrencilerin % 50'sinde işitmede kayda değer değişim olmadığını, % 40'ının bir kulağında % 5'lik bir artış olduğunu, % 12'sinde ise duyma keskinliğinde bir azalm olduğunu belirtmektedir. Dicarlo, yetişkinlerin işitme aracı takmaları sonucunda işitme eğitiminden daha çok yararlandıklarını belirtmektedir.

Yapılan araştırmalar 40 dB'lik ya da daha az işitme kaybı olanların araç kullanmadan işitme eğitiminden yararlanabileceklerini

ortaya koymaktadır. Dört yıllık bir çalışmadan sonra Wedenberg, sağır denilenlerin işitmede ilerlediğini, ağır işitenlerin de % 50'sinden fazlasının, manidar bir gelişme gösterdiğini bulmuştur. Hudgins, bir araştırmasında, 80 dB işitme kaybı olanların, yardımcı işitme aracı ile eğitim verildiğinde, konuşma anlığında ve eğitsel başarıda ilerleme olduğunu belirtmektedir. Hopkins ve Hudgins, sağır çocuklar arasında eğitime tepki konusunda, bireysel ayrılıkların bulunduğunu belirtmektedir. Guick, işitme özürlülerin konuşma algısını ölçmek için test geliştirmiştir. Dicarlo, 1954 işitme eğitiminde işitme aracının yararlı olduğunu ve en çok yararın 60 dB'e kadar işitme kaybı olanlara yönelik olduğunu belirtmektedir. Strizver, konuşma algısı testlerinde yüksek skor alanların şiddet farklılıklarını algılamada da başarılı olduklarını belirtmektedir.

V. İşitme Eğitimi :

İşitme Eğitimi Etkileyen Etmenler :

a. **Güdülenme** : İşitme eğitiminin amacına ulaşabilmesi bu eğitime katılacakların, motive olmuş olmaları ve isteklilikleriyle ilişkilidir. Konu ile ilgili olarak, Hurlock (1925), ödül'ün ilgi artımına neden olabileceğini Sims (1928), gruplararası rekabetin güdülenme yaratabileceğini söylemektedir.

b. **İşitme özürlülerle yakından ilişkili olan klinisyen ile anlık katılım** : İşitme özürlü bireyin işitme eğitiminin amacına ulaşmasında hem kendisi hem de klinisyenlerce gerçekçi hedefler saptanmalıdır.

c. **Özürlünün yaşı** : Ewings işitme eğitimine olanak ölçüsünde erken başlanılmasını önermektedir. Wedenberg, Frey ve Whetnall da aynı görüşü paylaşmaktadırlar.

d. **Özürlünün anlığı** : İşitme eğitiminin amacına ulaşması için işitme özürlü bireyin sahip olması gereken belirli bir zeka bölümü bulunmamaktadır. Kirk, eğitilebilir geri zekalıların, bazı görevleri öğrenebildiklerini belirtmektedir. Kirk, bu bireylerin konuşma ve dil durumlarının belli derecede geri olduklarını belirtmektedir.

e. **Eğitimci tarafından sağlanmış olan temrin materyalleri** : İşitme eğitiminde uygulanması düşünülen program, ses, gürültü ve konuşmayı yükseltici aygıtlardan, yararlanılarak verilmektedir. İşit-

me eğitiminde tanılama ve ayırdetmenin objektif olması için uyarının geniş biçimde dağılımı gerekmektedir. Bu yolla uyarının sadece belirli ortamlarda tanınması ortadan kalkmış olur. Wolffe, deneyim materyallerindeki değişimin artışı ile öğrenme hızının düştüğünü belirtmektedir.

f. Özürlüye sistematik deneyim olanağı : İşitme eğitiminde düzenli eğitim etkinlikleri, düzensiz girişimlerden daha yararlı olmaktadır. Ebbinghaus, deneyime konsantre olmak yerine yaygın kılınmasının yararlı olduğunu belirtmektedir.

g. İşitme özürlü tarafından düzenli huyların kazanılması : İşitme özürlü birey iyi işitme alışkanlığı kazanmalı anlamadığı hususları sorabilmelidir. İşitme özürlü bireyler her temrin sonucunda tepkilerini değerlendirme alışkanlığını kazanmalıdırlar.

h. Eğitimci tarafından seçilen yöntemler uygun olmalıdır : İşitme özürlülere iyi yargılama sonucu uygun yöntemler uygulanmalıdır. Çocuklara uygulanan yöntemlerin daha az objektif olması önerilmektedir.

i. İlerleme hakkında bilgi : Psikoloji konusundaki literatür, bireye bir etkinlik sonucu başarı derecesinin bildirilmesinin yararlı olacağını belirtmektedir. İlerleme hakkındaki bilgi raporu, eksiksiz olarak düzenlenmeli ve bireye yol gösterebilmelidir.

Grup İşitme Eğitimi :

Grup ortamında işitme eğitimi özürlü bireylerin birarada çalışmasını kuvvetlendirebilir. Zamanımızda artan istem ve olanakların sınırlı olması grup işitme eğitiminin doğmasına neden olmuştur.

Grup işitme eğitiminin kuramsal varsayımlarını şu şekilde sıralayabiliriz : Grup işitme eğitiminin temelinde grubu oluşturan bireylerin aynı koşullarda, aynı değer ve normlara ortaklığı sonucu oluşan kaynaşmaları bulunmaktadır (Oyer, 1966). Barelson ve Steiner, küçük gruplarla çalışmalarda tutum ,tavır gibi değerlerin paylaşıldığını söylemektedirler. Bunun sonucunda işitme özürlüler ile grup çalışmalarında grup dinamiklerini göz önüne almanın önemi kendiliğinden belirmektedir.

İşitme eğitimi grup ortamında düşünüldüğünde ilişkilere dikkat edilmelidir. Bu ilişki, öğrenci - öğretici ve öğrencilerin ken-

di aralarında olmaktadır. Grupta bulunan bireylerin hedefleri birbirleriyle koşturur. Bu bireyler; daha iyi kabul, daha iyi konuşma, başarı beklemektedirler. Bunun yanı sıra her bireyin kendine özgü sorunları bulunmaktadır. İşitme eğitiminin grup ortamında yapılmasında bireylerin gereksinimleri dikkate alınmalıdır. Backus, grup işitme eğitiminin bireysel özelliklerin bileşkesi ve grup ilişkilerinin sonucunda olduğunu söylemektedir.

Grup işitme eğitimi sadece ekonomik olmayı amaçlamamaktadır. Bunun haricindeki dayanaklarını şu şekilde sıralayabiliriz :

1. İşitme özürlü birey, çevresinde kendisiyle aynı gereksinimi olan grup bulunca rahatlamaktadır. Bir gruba ait olma sonucu güvenlik duygusu gelişebilmektedir. Thompson, işitme özürlülerde grup çalışması konusunda, işitme özürlülerin başarılı sosyal deneyimlerinin güdüleyici olduğunu ve sözel iletişime uyarıcılık yaptığını belirtmektedir.

2. Klinikteki grup çalışmaları sonucunda işitme özürlü birey eksik kalan yönlerini öğrenmektedir. Bu yüzden işitme eğitimi verecek klinisyende şu özellikler bulunmalıdır.

- a. İnsan davranışının dinamiklerini bilmelidir.
- b. İşitme özürünün yarattığı psikolojik sorunları bilmelidir.
- c. İşitme özürü ile bileşik hale gelmiş engellemeleri giderme yollarını bilmelidir.

3. Grup yapısının bir diğer yararı ise, grup üyelerinin gözlemlerine dayalı olarak eğitim yapılabilmesidir.

Grup İşitme Eğitiminin Çocuklar ve Yetişkinler İçin Planlanmasında Öneriler :

İşitme eğitiminin hem yetişkinler hemde çocuklar için ortak hedefi bulunmaktadır. Bu ortak hedef bireyleri, artık işitmesinden en iyi yararlanır hale getirmektir. Kılın önerileri şu şekilde sıralayabiliriz :

1. İşitme eğitimi alacak olan bireylerin bireysel özellikleri saptanmalıdır. Grup işitme ortamında da bireysel özellikler dikkate alınarak, bireysel eğitime gidilebilir.

2. Eğitim öğretimin etkin ve amacına uygun olması için güdüleme ortamı yaratılmalıdır. Bu durum çocuklara oyun etkinlikleri yolu ile gerçekleştirilebilir. Yetişkinlere de eğitim öğretimin amacı ve hedefleri açıklanabilir.

3. İşitme eğitiminde kullanılacak araç gereçler konusunda şunları söyleyebiliriz :

a. Uygunluk : Materyaller, yaşa, cinse, zamana göre uygun ve ilgi çekici olmalıdır.

b. Albenisi olan materyaller kullanılmalıdır.

c. Eğitimci, çocuklar ve yetişkinler için kullanılacak materyallerin hangi anlamlar için kullanılacağını bilmelidir.

d. Kullanılacak materyaller grup eğitimine uygun olmalıdır.

Bir grubun işitme eğitiminin yöntemi o grupta yer alan bireylerin bireysel gereksinimlerine bağlı olmaktadır.

Bireysel İşitme Eğitimi :

Bireysel işitme eğitiminde, bir eğitimci ile işitme özürlü birey yer almaktadır. İşitme özürlü birey otorite figürü ile birleşmektedir. En iyi eğitim, bireysel olarak verilebilirse de kişinin sosyalleşmesi bir kenarda kalabilmektedir. Grup işitme eğitimi ile bireysel işitme eğitimi arasındaki en önemli fark, psikolojik boyutta yer almaktadır. Bireyler klinisyen ile ilişkiye girerek artık duymalarını en iyi kullanır ve özrüne karşı olumlu tutum kazanmış duruma gelebilmektedirler. Ancak bireysel ortamdaki işitme eğitiminde, işitme özürlüler engellenme problemlerini kendileri gibi olanlarca paylaşma ve anlaşılıp güdülenme durumlarından yoksun kalabileceklerdir. İşitme eğitiminin bireyselleştirilmesinin nedenleri :

1. Yoğunlaştırılmış bireysel dikkat : Özrünün ağır oluşu ve dil gelişiminin yetersizliği bireysel eğitime gereklilik göstermektedir. Bir diğeri ise uyum sorunları nedeniyle bireysel yardıma gerek olmasıdır.

2. Birey bireysel ilgiyi isterse : Bireylerin hangi tür eğitime katılacağına eğitimciler karar vermekte ise de bu tür bir istegin bireyden gelmesi yararlı olmaktadır.

3. Vakalar öğrenci klinisyenlerin yetiştirilmesinde kullanılabilir.

4. Halihazır sorunların programa bağlanması : Bireysel çalışma sonucu terapinin süresi ve sıklığı belirlenebilmektedir.

Bireysel işitme eğitimi; bireysel olarak klinisyenden yararlanma ve etkileşimde bulunma olanağı yaratmaktadır. Eğitimde daha çok tekrar ve temrin yer almaktadır. Uyum sorunlarının tartışılmasında daha iyi bir ortam oluşmaktadır. Edim ve gelişim durumlarının takibi ve kontrolü kolay olmaktadır.

Bu avantajlarının yanı sıra; Çevredeki bireylerle olan etkileşim yok olmaktadır. Çevredekilerin psikolojik etkisinden, diğerlerinin girişim ve çabalarının görülerek kendi durumunun anlaşılmasından yoksunluk olmaktadır. Yarı korunmalı deneysel bir ortamda sosyalleşmede gerilik olabilmektedir.

K A Y N A K Ç A

- Berg, Fredrick S. **Educational Audiology - Hearing and Speech Management**, New York : Grune and Staton, 1976.
- Oyer, Herbert. **Auditory Communication For The Hard Of Hearing**. New Jersey : Prentice Hall, 1966.
- Silverman, S. and Richard Davis. **Hearing and Deafness**. New York : Holt Rinehart and Winston, 1978.
- Whetnall, Edith and D. B. Fry. **Learning To Hear**. London : Medical Books, 1970.
- Whetnall, Edith and D. B. Fry. **The Deaf Child**. London : Medical Books, 1971.
- Wingo, John and Gordon Holloway. **An Appraisal Of Speech Pathology and Audiology**. Springfield : Charles C. Thomas, 1973.